

A MŰVELŐDÉSÜGYI MINISZTERIUM
DIAPOZITÍV-SOROZATA

TANSZERISMERTETŐ

A szakközépiskolák I. osztályos
OROSZ NYELVKÖNYVÉHEZ

Kiadja:

Magyar Diafilmgyártó Vállalat
Budapest, 1972

Készült:
AZ ORSZÁGOS
TANSZERGYÁRTÓ ÉS ÉRTÉKESÍTŐ VÁLLALAT
Kutatási és Filmgyártási Főosztályának irányításával

Írta és összeállította:

Paál László

A képeket rajzolta:

Tankó Béla

Bírálta:

Aradi Jenő

Szoboszlay Miklós

Dr. Tóth József

I. Tematika

A szemléltetőeszközök egyre nagyobb szerepet töltenek be a modern nyelvoktatásban. Egyre több tápláló anyagra van szükség, hogy a nyelvoktatás szolgálatába állított technika betöltse funkcióját.

A szakközépiskolai orosz nyelvoktatást a (meglevő) tankönyvi magnetofonszalagok és a Programozott nyelvtani gyakorlatok c. hangszalagsorozaton kívül most már dia-sorozat is segíti.

Sorozatunk célja, hogy megkönnyítsük (a tanárnak) a tankönyv feldolgozását, (a tanulónak) a könyv anyagának megértését, begyakorlását, praktikus alkalmazását.

Képsorunkban feldolgoztuk a könyv minden olvasmányát, amely nemcsak hogy ábrázolható volt, de igényelte is a képi megformálást, amelynél úgy éreztük, a kép segíti az eredményesebb munkát. Nem készült kép az 1., 2., 7. lecke párbeszédéhez és a 2 ismétlő olvasmányhoz. Ezzel szemben feldolgoztuk a függelékből a Szovjet turisták Budapesten c. olvasmányt és a különböző szakközépiskolák jellegének megfelelően 1-1 képet iktattunk be, hogy ezzel is megkönnyítsük a saját iskolájukról való beszélgetést.

Sorozatunk 200 db színes diakockából áll, (4 x 50 db-os dobozokban). A diaképek keretezett formában kerülnek forgalomba. Ennek igen nagy előnye a filmmel szemben,

hogy az egyes képkockák önállóan is alkalmazhatók, a sorrend bármikor átcsoportosítható, szűkíthető, bővíthető. Ez különösen a számonkéréskor, ismétléskor hasznos.

A képek zöme rajzos, de a valósághűbb ábrázolás érdekében néha fénykép-montázst is alkalmaztunk.

A könyv olvasmányanyaga gyakran megkívánta, hogy a valóságos események mellett a szereplők gondolatait is ábrázoljuk. A képek egy része tehát két síkon mozog: alul a valóságos, felül a gondolati sík. Az első ilyen kép előfordulásakor meg kell magyarázni a tanulóknak: amit mond, kérdez a hős, amiről beszél, gondolkodik, az a kép felső részében van. De a kettősség jelzésére más szimbólumot is találunk. A 12. leckében pl. a boríték jelzi a képeken, hogy mindazt, amit ábrázol a kép, Ilona írja Máriának.

II. A képek témája

1. 1. lecke (Első nap az iskolában)
1. Mária naplót ír. A falinaptáron szeptember 1.
2. A szakközépiskola épülete. Mária és néhány lány ünneplőben megy az iskolába.
3. Általános iskola. Előtte lányok beszélgetnek.
4. A beszélgető lányok feje fölött vonallal elválasztva: Gimnázium és Szakközépiskola. A kérdőjel azt jelenti: hova menjünk az általános iskola elvégzése után.
5. A beszélgető lányok fölött kérdőjel, gyár és mező.
6. Mária érdeklődik a gépek iránt.
7. Mária táskával a kezében megy a 2. képen látható iskolába.
8. Mária nyitja az I. A. osztály aijátját.
9. Az I. osztályosok különböző általános iskolából jöttek.
10. Az osztálytársak megismerkednek.
11. Beszámoló a nyári élményekről.
2. 2. lecke (János a Vörös Csillag Tsz-ben)
12. János és István egy falusi ház udvarán.
13. János beszámol osztálytársainak nyaralásáról.
14. Jól érezte magát falun. Szereti a természetét.
15. Szereti a háziállatokat (ló, tehén, kutya).
16. A Vörös Csillag Tsz bejárata.
17. János és István mennek a tsz-be.
18. A tsz udvara gépekkel, emberekkel.
19. A mezőn traktorok, kombájnok dolgoznak. (János is felült a traktorra.)

20. Megnézték a teheneket.
21. A tsz-nek sok lova van.
22. Gyümölcsöskert.
23. Zöldségtábla.
24. A falu központja; iskola, kulturház, mozi.
25. Téli üdülő. Előtte parasztemberek sétálnak.
26. János agronómus akar lenni.

3. lecke (Mit mesélt Mária a Balatonról)

27. Mária Mártával ül a padban, a nyárról beszélgetnek.
28. Üdülő a Balaton partján. Előtte Mária és szülei.
29. Mária megy a fürdőszobába.
30. Mária és szülei napoznak a vizparton.
31. Mária és szülei fürdenek.
32. Csónakáznak.
33. A család kirándul.
34. 1 órakor érkeznek az üdülő elé.
35. Terített asztal várja őket.
36. Mária és Márta tovább beszélget a balatoni üdülésről.
37. Mária délutánonként aludt.
38. Labdázó lányok.
39. Teniszező lányok.
40. Mólón sétáló fiatalok.
41. Táncoló fiatalok.
42. Az üdülő klubszobája.

4. lecke (Moszkváról, a moszkvai életről)

43. Tanterem. Moszkváról tanul az osztály.
44. Péter beszámol moszkvai utjáról.

45. Moszkva, Kijevi pályaudvar.
46. IBUSZ és INTURISZT iroda (Az utat az IBUSZ és az INTURISZT szervezte.)
47. Péter és utitársai bemennek a Moszkva-szállóba.
48. Forgalmas moszkvai utca.
49. Utkereszteződés.
50. Autótípusok: Volga, Moszkvics, Csajka.
51. Mária kérdi Pétertől, hogy jól ismeri-e Moszkvát.
52. Moszkva térképe (1. Kreml, 2. Nagyszínház, 3. TV-torony, 4. Úrhajósemlékmű, 5. Leningrád-szálló, 6. Novogyevicsij-kolostor, 7. Ukrajna-szálló, 8. Novoszpaszkij-kolostor, 9. Lenin Stadion, 10. Lomonoszov Egyetem.)
53. Vörös tér: Kreml, Mauzóleum, GUM.
54. A GUM áruház belülről.
55. Elárusítópult. Tollak, albumok, képeslapok.

5. lecke (Új iskolások)

56. Iskolafolyosó gyerekekkel.
57. Órarend. (oroszul).
58. Mária az asztalnál ül és oroszul tanul.
59. Osztályterem. Óra van. Mária elől ül.
60. Műhely esztergapadokkal.
61. A tanár az egyik tanulónak megmutatja a feladatot.
62. Műhelyrészlet. Egyik tanuló kalapál, a másik fűrészsel.
63. Orosz szakkör.
64. KISZ-klub.
65. Iskolai KISZ-ünnepély.
66. Kulturműsor. (Egy művész hegedül.)

6. lecke. (Októberi forradalom)

67. Két fiu találkozik az iskola előtt. Hová megy?
68. A KISZ nov.7-i ünnepséget szervez.
69. Itt a meghívó!
70. A műsor szövege oroszul.
71. A két fiu elindul az ünnepi gyűlésre.
72. Mária naplóját írja. A falinaptáron: Nov.7.
73. Széttört cári címer. (Meggzűnt a cári rend.)
74. Munkások, matrózok rohamra indulnak a Téli Palota ellen.
75. Már a munkásoké a gyár. Fegyveres őr a kapu előtt.
76. A kövér bojár menekül a pénzével.
77. Lóval szántó szegény muzsik.
78. A szocializmus eszméi terjednek a világon. (Eurázsia térképe.)

7. lecke. (Egy munkáscsalád új otthona)

79. Márta Máriáékhoz megy.
80. Márta belép az előszobába, Mária fogadja.
81. Mária bemutatja Mártát szüleinek.
82. Mária megmutatja Mártának lakásukat.
83. Az ablakok az utcára néznek.
84. Mária megmutatja a szobáját Mártának.
85. A szülők szobája.
86. Fürdőszoba.
87. Konyha.
88. Nyitott hűtőszekrény. Benne: hus, tej, vaj, gyümölcs, ital.

9. lecke. (Boldog új évet!)

89. A postás levelet ad át Máriának.

90. Kátya írta a levelet.
91. Mária olvassa a levelet.
92. Kátya beszámol a szilveszterről.
93. Vendégek érkeztek Kátyáékhoz.
94. Feldiszített fenyőfa. A gyerekek az ajándékokkal játszanak.
95. A felnőttek a terített asztalnál ülnek.
96. Boldog új évet kívánnak egymásnak.

Beszélgetés a szünetben

97. A lányok a délutáni programról beszélgetnek.
98. Mária a korcsolyapályára megy.
99. Vasárnap szánkózni, sízni mennek.
100. Melegen öltözz fel - mondja Erzsébetnek.

10. lecke. (A tanulók napirendje.)

101. A fiú 6 órakor ébred.
102. Reggeli tornát végez.
103. Mosakszik.
104. Törülközik.
105. Fogat mos.
106. Öltözködik, cipőt huz.
107. Táskába rakja a könyveit.
108. Reggelizik.
109. Iskolába megy.
110. 8 órakor az iskolában, a padban ül.
111. 2 órakor hazajön az iskolából.
112. Kezet mos.
113. A nagymamával ebédel.
114. Bevásárol.
115. Az asztalnál ül és tanul.

- 116. Tornaterem. Kosárlabdázik.
- 117. A fiu zongorázik.
- 118. A család vacsorázik.
- 119. A fiu mosogat.
- 120. A fiu levelet ír.
- 121. Rádiót hallgat.
- 122. Lefekvéshez készülődik. A pizsamakabátját veszi fel.
- 123. A fiu ágyban fekszik.

11. lecke. (Péter segít otthon)

- 124. Péter az iskolából jön haza. A mamája fogadja.
- 125. A nagymama az asztalt teríti.
- 126. A család ebédel.
- 127. A nagymama délelőtt varrt.
- 128. Péter a varrógépet javítja.
- 129. Péter az iskolában felel.
- 130. A mama mos és fodrászhoz megy.
- 131. Az apa porszívózik.
- 132. Péter a konyhát mossa.
- 133. Este a család nézi a tv-t.

Bevásárlás.

- 134. Máriához vendégek érkeznek.
- 135. Mária az üzletbe megy bevásárolni.
- 136. Az eladó virslit mér.
- 137. Mária kenyeret vásárol.
- 138. Egy üveg bort vesz.
- 139. A pénztárban fizet.

12. lecke. (Megjött a tavasz!)

140. Mária levelet kapott Ilonától.
141. Osztályterem. Ilona más tanulókkal ír a padban.
142. Traktorok szántanak.
143. Fiúk, lányok ásnak, palántáznak.
144. Szép tavaszi táj.
145. Ilona és Mária a tavaszi tájban.

13. lecke. (Telefonbeszélgetés a kirándulásról.)

146. A telefon cseng. Mária felveszi a kagylót.
147. Mária és Márta telefonál.
148. Mária szüleivel és osztálytársaival kirándult.
149. Márta barátnőjével volt kirándulni.
150. Legközelebb együtt mennek.

Étteremben

151. Kirándulók egy étterembe mennek be.
152. Az étterem belseje.
153. Az egyik asztaltól felállnak a vendégek.
154. A kirándulók leülnek az asztalhoz.
155. A pincér étlapot ad át a mamának.
156. Étlap (oroszul).
157. A pincér teríti az asztalt. Az apa tanulmányozza az étlapot.
158. Az apa megrendeli az ebédet.
159. 4 tányér leves.
160. Sült húsgombóc, rántott hús, saláta, burgonya.
161. Kávé, fagyalt, sütemény, sör, cola.

14. lecke. (Április 4.)

162. Mária az ágy szélén pizsamában ül. A falinaptáron:
Április 4.
163. Mária Április 4-ről gondolkodik.
164. Az Április 4-i felvonulást nézi.
165. A család sétára indul.
166. A Gellérthegyre mennek sétálni.
167. A Gellért-szállóban fognak ebédelni.
168. Mária az Állatkertbe is akar menni.
169. A család megy az Állatkertbe.

15. lecke. (Magyarország)

170. Magyarország hegy- és vízrajzi térképe. Mezőgaz-
dasági termények.
171. Magyarország városai és ipari létesítményei.
172. A Balaton térképe, üdülőkkel.
173. Nyomorgó emberek 1930-ban.
174. Új lakótelep. Magyarország 1970-ben.
175. Iskola, színház, mozi, áruház.
176. Az új gyárak.

Szovjet turisták Budapesten

177. Szovjet turisták érkeznek a Keleti pályaudvarra.
178. Csomagokkal mennek a szállodába.
179. A Parlament előtt leszállnak a buszról.
180. A Parlamentről érdeklődnek.
181. A Parlament freskói.
182. A Kossuth-szobor.
183. A Nemzeti Galéria, egy kiállítási terem.
184. A turisták buszra szállnak, fölöttük kérdőjel:
Hova megyünk?

185. Nyitott buszon mennek át a Lánchidon.
186. A Szabadság-szobor előtt.
187. Látkép a Dunára, az Erzsébet-hidra.
188. A királyi vár.
189. A Halászbástya, a Mátyás-templommal.
190. A Nemzeti Múzeum.
191. Arany János szobra.
192. Petőfi szaval a múzeum lépcsőjén.
193. A Nemzeti Múzeum épülete és a Széchenyi Könyvtár.
194. A turisták sétálnak az utcán, nézegetik a kirakatokat.
195. A Margitsziget.

Képek a különböző szakközépiskolák számára

196. Postahivatal belseje.
197. Iskolai rádió- és tv-szerelő műhely.
198. Gépiróterem.
199. Varróműhely.
200. Kórterem.

III. A kép szerepe a nyelvvoktatásban

Az audio-vizuális oktatásban döntő szerep jut a vizualitásnak. A képi szemléltetés az elsődleges. Erre épül rá az auditív szemléltetés, a hang. A kép szerepe, haszna közismert. Ezért csak a képi szemléltetés fő funkcióit emeljük ki:

- a./ fogalomalkotás (az idegen nyelvi szemantizáció megkönnyítése),
- b./ szituáció-teremtés,
- c./ idegen nyelvi légkör megteremtése, annak motiváló hatása.

Más funkciói ebből következnek, illetve ebben benne foglaltatnak. A fő funkciók egyben meghatározzák a felhasználás módját is. A képek segítik a fogalomalkotást, tehát az új anyag bemutatásakor, az új lexikai egységek tanításakor alkalmazzuk. Közvetlen asszociációs kapcsolatot teremtünk a tárgy (a kép) és annak idegen nyelvi megfelelője között. A kép segíti a tanárt, az idegen nyelvű szemantizációban, az idegen nyelvű óravezetésben. A szituáció-teremtéssel segítik a beszéd-készség fejlesztését, a szituatív beszéd-készséget.

A tanáron is sok mulik, hogy a legmegfelelőbb szituációt válassza ki és bele tudja helyezni tanulóit a kívánt szituációba.

A beszéd-készség fejlesztésében a kép mankó (váz), amellyel megkönnyítjük a tanulónak, hogy mit mondjon, és ezáltal minden figyelmét a "hogyan"-ra összpontosíthatja.

A kép szituáció-teremtő funkciója érvényesülhet a begyakorlaskor, a számonkéréskor, az ismétléskor.

(Ilyenkor kell válogatni, átrendezni, szűkíteni a képsort.)

A kép segíthet a nyelvtan tudatosításában is, a nyelvtani fogalmak megértésében.

A képek atmoszférát teremtenek, behozzák az osztályba az illető országot, tájat, embereket. Hihetőbbnek tűnik ezek után a beszélgetés tájról, népről, eseményről. Benne élnek a tanulók is az eseményben, szinte részesei annak. Ez valóban motiváló hatású.

A képek alkalmazása változatossá teszi az órát. Vigyázni kell azonban arra, hogy a vetítés ne mozizás legyen. Tehát pontosan meg kell tervezni, mikor mennyit és milyen céllal vetítsünk.

IV. Konkrét módszertani tanácsok

Az uj anyag bemutatását általában képpel végezzük. Az idegen nyelvű kommentár formája változhat. A tankönyv lexikájára támaszkodva a tanár szóban elmondhatja a képen ábrázolt eseményeket. Bevonhatja a tanulókat is a közös munkába. Az uj lexikai egységeket így a tanárnak módjában áll jobban megforgatni, a szöveget jobban a tanulókra szabni. Nehezebb lexikánál ez az ajánlatosabb. A könnyebb szövegek esetében, a téma felvázolása után a képpel együtt a magról adhatjuk a szöveget. Az egységet levetíthetjük, meghallgathatjuk, egyben megállás, magyarázat nélkül (utána: ki mit értett?), de az uj fogalmak bemutatásakor meg is állhatunk, megmagyarázzuk azokat. Ez egyszeri, ill. kétszeri vetítést jelent. Arról azonban mindenképpen meg kell győződnünk, hogy megértették-e tanulóink az uj fogalmakat.

Az anyag bemutatása után következik a lexika feldolgozása és begyakorlása. Ez többnyire kép nélkül történik, de bizonyos fázisokban, meghatározott céllal ismét levetíthetjük a képeket. A képről folytatott dialógust, a képleírást meg kell tanítani. Ehhez alapozó gyakorlatokra van szükség, ahol nélkülözhetetlen a kép.

Ezt a feladatot legtöbbször nyelvtani feladatokkal kell kombinálni. Meg kell tanítani a tanulóknak a kérdés-szerkesztést. Ezt is hasznosan szolgálják a képek. Pl. azonos kérdőszavakkal kérdeztetünk az egész képsorral: kit, mit, hol, hová... Ha 10-15 azonos kérdés és arra adott helyes válasz elhangzik, azzal tudatosítottuk a

nyelvtant is, de előkészítettük az önálló párbeszédet is. Elmondhatjuk az eseményt párbeszédben, de első és harmadik személyben is. Jelen időből áttehetjük mult időbe. Szerkesztethetjük összetett mondatokat is a kettős képek segítségével: Azt mondja, hogy... azt gondolja, hogy... Bár nyelvtani jellegű a gyakorlat, de a beszédkésztséget, az önálló képleírást is fejlesztik. A számonkéréskor, ismétléskor már nem kell minden kockát levetíteni, csak a kulcsfontosságú képeket.

V. Megjegyzések az egyes képekhez

Az önálló diakockák előnye, hogy a tervezett sorrendtől eltérően más összeállításban is használhatók, más egységekből kölcsönvehetők. Ezt a tervezéskor bizonyos mértékig figyelembe is vettük. A tankönyv naplójellegéből következik, hogy több olvasmány kezdődik Mária naplóírásával. Ha a tanár azt minden alkalommal szemléltetni akarja, a meglevők közül kell valamelyiket felhasználnia. Az iskolai életről is több olyan képünk van, amelyek másutt is felhasználhatók. Az ipari és mezőgazdasági szakközépiskolák sok képet tudnak összeválogatni iskolatípusuk életéről, munkájáról.

A szakkörök számára szép összeállításokat lehet készíteni pl. a város, közlekedés, sport, szórakozás témákból.

Néhány konkrét esetre különösen felhívjuk a figyelmet.
- Az 1. leckében a 7. sz. képet, a szövegnek meg-

felelően levetíthetjük az első után is, (de a maga helyén is).

- Az 5. leckében Mária iskolájának bemutatásához vegyük kölcsön az 1. leckéből a 2. sz. képet és csak utána mutassuk be az 56. sz. képet.

- A 7. leckében az új házak szemléltetéséhez kölcsön lehet venni a 15. leckéből a 174. sz. képet.

- A 10. lecke bevezetőjéhez nem terveztünk képet, csak a napirendhez. Ha azonban a szaktanár ezt is szemléltetni akarja, könnyen összeszedheti hozzá a megfelelő képet.

Vannak képek az iskoláról, tanulásról, sportról, rádióhallgatásról.

-Ha a 13. leckében a pincér minden mondatát szemléltetni akarjuk: mit parancsolnak 1. 2. 3. fogásra, akkor a 158. sz. képet minden alkalommal be kell mutatni. Tehát így alakul a sorrend: 158, 159, 158, 160, 158, 161.

- A szovjet turisták Budapesten c. olvasmányban a körutazás életszerűsége érdekében pl. többször fel kell használni a 184. sz. képet: Most hova megyünk? Ugyanigy a 185. sz. képet is.

- A 196-200. sz. képeket olyan szakközépiskolák (közgazdasági, egészségügyi, postaforgalmi stb.) számára iktattuk be, amelyek nem találnak iskolatípusuknak megfelelő képeket a sorozatban.

Ezzel a néhány példával csak jelezni akartuk, mennyi előny rejlik a képek mozgathatóságában. A kartársak a mindennapi gyakorlat során ennél sokkal több lehetőséget is fognak majd találni.